

ERGENLERDE AKRAN ZORBALIĞI, EMPATİK EĞİLİM VE HOŞGÖRÜ ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ

Examining the Relationships Between Peer Bullying, Empathic Tendency, and Tolerance in Adolescents

Burcu TÜRKAN AYDIN

Milli Eğitim Bakanlığı

brcaydin25@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-4179-1585>

Adem PEKER

Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi, Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi,

Eğitim Bilimleri Bölümü

adem.peker@atauni.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-3594-9166>

Osman KELEŞ

Milli Eğitim Bakanlığı

osman.keles@atauni.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0003-2875-3605>

Serkan CENGİZ

Dr. Öğr. Üyesi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Fen-Edebiyat

Fakültesi, Psikoloji Bölümü

scengiz@agri.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0001-9070-6338>

CiteAs/Atıf: Türkan, Aydın, B., Peker, A., Keleş, O., & Cengiz, S. (2023). Ergenlerde akran zorbalığı, empatik eğilim ve hoşgörü arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(2), 225-242.

<https://doi.org/10.31463/aicusbed.1344065>

ISSN: 2149-3006

e-ISSN: 2149-4053

Makale Türü- <i>Article Types</i> :	Araştırma Makalesi
Geliş Tarihi- <i>Received Date</i> :	15.08.2023
Kabul Tarihi- <i>Accepted Date</i> :	29.08.2023
Sorumlu Yazar- <i>Corresponding Author</i> :	Serkan CENGİZ
Sayfa Aralığı- <i>Page Range</i> :	225-242
Doi Numarası-Doi Number:	https://doi.org/10.31463/aicusbed.1344065

<http://dergipark.gov.tr/aicusbed>

This article was checked by

iThenticate

ERGENLERDE AKRAN ZORBALIĞI, EMPATİK EĞİLİM VE HOŞGÖRÜ ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ

Examining the Relationships Between Peer Bullying, Empathic Tendency, and Tolerance in Adolescents

*Burcu TÜRKAN AYDIN
Adem PEKER
Osman KELEŞ
Serkan CENGİZ*

Öz

Akran zorbalığı ergenler arasında yaygın bir sorun hâline gelmiştir. Ancak akran zorbalığını önleme gelişimine hangi değişkenlerin katkıda bulunduğu konusunda nispeten az şey bilinmektedir. Bu çalışma, ergenlerin empatik eğilim, hoşgörü ve akran zorbalığı arasındaki ilişkileri incelemiştir. Çalışmaya 9 ile 12. sınıflar arasında öğrenim gören 372 öğrenci katılmıştır. Veriler Pearson korelasyon analizi ve bağımsız örneklem için t testi kullanılarak incelenmiştir. Sonuçlar, öğrencilerin empatik eğilimleri ile akran zorbalıkları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir. Ayrıca ergenlerin hoşgörü düzeyleri ile akran zorbalıkları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki ortaya çıkmıştır. Bunun yanında mevcut araştırmada, öğrencilerin akran zorbalık düzeyleri cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermiştir. Erkek öğrencilerin akran zorbalık puanları kız öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur. Mevcut sonuçlar, akran zorbalığını azaltmada empati ve hoşgörü gibi olumlu özelliklerin rolünü vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Akran zorbalığı, empatik eğilim, hoşgörü, ergenlik, cinsiyet

Abstract

Bullying has become a common problem among adolescents. However, relatively little is known about what variables contribute to the development of bullying prevention. This study examined the relationships among adolescents' empathic tendency, tolerance, and peer bullying. 372 students studying between 9th and 12th grades participated in the study. The data were analyzed using the structural equation model and the t-test for independent Data were analyzed using Pearson correlation analysis and t-test for independent samples. The results showed that there is a negative significant relationship between students' empathic tendencies and their peer bullying. However there was a negative significant relationship between the tolerance levels of adolescents and their peer bullying. In addition, in the present study, students' peer bullying levels showed significant differences according to gender. Peer bullying scores of male students were higher than female students. Current results highlight the role of positive traits such as empathy and tolerance in reducing peer bullying.

Keywords: Bullying, empathic tendency, tolerance, adolescence, gender

Giriş

Ergenlik dönemi, birçok psikolojik ve fiziksel değişimlerin yaşandığı gelişim basamağıdır (Koç, 2004). Bu dönem sadece fiziksel açıdan değil aynı zamanda hem psikolojik hem de sosyal yönden bir geçiş sürecidir (Yavuzer, 2019). Bu gelişmelerin yanında kişiliğin ve benlik bilincinin oluştuğu da bilinmektedir. Bu nedenle ergenlik dönemi bireyin yaşamını birçok yönden etkileyen kritik bir evre olarak görülebilir. Bununla birlikte ergenlik, bireyin anne babasına olan bağımlılık düzeyinin azalıp akranlarıyla daha fazla vakit geçirdiği ve dış dünyayla bağlarını keşfettiği bir dönemdir (Pouwels vd., 2016). Diğer yandan bu keşif döneminde gençler arasında yaşanan zorbalık küresel bir sorun olmaya devam etmektedir. Daha önceki bir araştırma ergenler arasında siber zorbalığa maruz kalma yaygınlığının %30.8 olduğunu göstermiştir (Costa vd., 2015). Yakın zamanda yapılan bir araştırma ise kadınların %36'sının ve erkeklerin %24'ünün düzenli olarak zorbalığa uğradığını bildirmiştir (Przybylski ve Bowes, 2017). Türkiye'de yapılan bir çalışmada lise öğrencilerinin %21.3'ü zorbalık nedeniyle okula gelmek istemediğini bildirmiştir (Tural Hesapçioğlu ve Yeşilova, 2015). Türkiye'de başka bir çalışmada ise öğrencilerin %40.4'ü akran zorbalığını okulda sıkça rastlanan bir durum olarak nitelendirmiştir (Polat ve Sohbet, 2020).

Zorbalık tipik olarak kişiler arasında daha zayıf veya daha az güçlü olan birisinin tekrar tekrar kasıtlı olarak incitilmesi olarak tanımlanır (Salmivalli ve Peets, 2018). Zorbalık fiziksel veya sözlü saldırılar gibi doğrudan, sosyal dışlama ve söylenti yayma gibi dolaylı veya çevrimiçi olabilir (Salmivalli vd., 2021). Araştırmalar farklı zorbalık türlerini tanımlamış olsa da ergenlik yıllarında zorbalık mağduriyeti fiziksel, bilişsel ve zihinsel sağlık sorunları riskinin artmasıyla birlikte ciddi bir ruh sağlığı sorunu hâline gelebilir. Akran zorbalığına maruz kalan ergenler daha yüksek depresyon, anksiyete ve intihar eğilimi gösterebilirler (Espelage ve Colbert, 2015; Schneider vd., 2012). Ayrıca mağdur olan ergenlerin akademik performanslarında zorluklar yaşama ve okula düzenli devam etmeme olasılığı daha yüksektir (Bradshaw ve Waasdorp, 2009). Bu sonuçlara ek olarak araştırmalar akran zorbalığına maruz kalmak; madde kullanımı, fiziksel sağlık semptomları, artan saldırganlık ve azalan benlik saygısı ile yakından ilişkilidir (Arcadepani vd., 2021; Fekkes vd., 2006; Menesini ve Salmivalli, 2017).

Tüm bu sonuçlar göz önünde alındığında ergenler arasında akran zorbalığı önlenmesi gereken ciddi bir sorun olarak gösterilebilir. Bu

bağlamda mevcut çalışmada akran zorbalığına yönelik empatik eğilim ve hoşgörünün etkili rolü incelenmiştir.

Empatik Eğilim ve Akran Zorbalığı

Akran zorbalığının psikolojik etkisine dair kanıtların artmasıyla birlikte araştırmacılar, olumsuz sonuçları hafifletebilecek faktörlere daha fazla odaklanmaya başladılar. Bu çalışmada akran zorbalığını azaltma ve önlemede ele alınan faktörlerden birisi empatidir. Zorba bireyler başkalarının duygusal durumlarını paylaşma konusunda bozulmuş bir yetenek gösterebilirler. Empati genellikle bir başkasının duygusal durumunu anlama ve paylaşma becerisi olarak nitelendirilir (Cohen ve Strayer, 1996). Empati başkalarının duygularını hissetmek ve anlamak olmak üzere iki farklı boyutta değerlendirilebilir. Genel olarak yüksek empati, zorbalığa karşı koruyucu bir faktör olarak kabul edilebilir. Benzer şekilde düşük empati ise zorbalık için bir risk faktörü olarak değerlendirilebilir. Empati düzeyi yüksek bireyler başkalarının duygularını anlama ve paylaşma noktasında diğerlerine göre daha başarılıdır (Martinez vd., 2020). Önceki araştırmalar, zorbalığın, zorbalık yapmayan akranlarına göre önemli ölçüde daha düşük empati düzeyine sahip olduğuna dair önemli kanıtlar sağlamıştır (Jolliffe ve Farrington, 2011; Zych vd., 2019). Gerçekten de önceki araştırmaların sonuçları, daha yüksek empati düzeylerinin ebeveynler ve akranlarla daha sağlıklı ilişkiler kurma becerisine katkı sağladığını göstermiştir (Smith ve Rose, 2011; Van Lissa vd., 2016).

Öte yandan zorba bireyler başkalarının duygularını anlamada ve diğerlerinin kendileri hakkında gerçekte ne düşündükleri konusunda çok az farkındalığa sahip olabilirler. Bu nedenle başkalarının duygularını deneyimleyebilen (duygusal empati) ve anlamak için çaba gösteren (bilişsel empati) bireylerde çeşitli saldırgan davranışlara rastlamak oldukça zordur. Empati eğilimi yüksek olan öğrenciler, zorbalığa uğrayan bir sınıf arkadaşının olumsuz duygusal tepkisini daha iyi deneyimleyebilir ve bu nedenle gelecekte başkalarına zorbalık yapmaya daha az yatkınlık gösterirler (Van Ryzin ve Roseth, 2019). Van Noorden vd. (2015) empati eksikliğinin zorbalık davranışlarıyla ilişkili olduğunu bildirmiştir. Rodriguez-Hidalgo vd. (2018) zorba bireylerin daha düşük düzeyde duygusal ve bilişsel empatik beceriler sergilediğini tespit etmiştir.

Zorbalığı önleme noktasında, ergenlerin empati becerileri hakkında daha fazla bilgi sahibi olmak gerekir. Bu anlamda araştırma sonuçları, zorba bireylerin düşük düzeyde empatiye sahip olduğunu ve bunun da saldırganlık

niyetleriyle ilişkili olduğunu göstermiştir. Zorbalıkla ilgili davranışlarda empatik becerilerin önemi göz önüne alındığında, ergenlere daha empatik olmayı öğretmek, akran zorbalığını önleme noktasında önemli bir strateji olarak görünmektedir.

Hoşgörü ve Akran Zorbalığı

Akran zorbalığı yaşantıları başta hoşgörü olmak üzere birliktelik, nezaket, sevgi ve paylaşma gibi insani değerlere zarar verebilir. Zorbalar, kendilerinin ve başkalarının duygularını algılama, anlama ve düzenleme biçimleriyle ilgili olarak düşük bir hoşgörü profiline sahiptirler (Segura vd., 2020). Hoşgörü, karşılıklı anlayışı barındıran ve insanların birbirlerine saygı ile yaklaştığı işlevsel bir iletişim süreci olarak tanımlanabilir (Reardon, 2000). Okul ortamlarında akranla kurulan ilişkilerde önemli bir kişisel değer olarak hoşgörü, zorbalık davranışlarını önlemede etkili olabilir. Zorba bireyler diğerlerine gücünü göstermek onları kontrol altına almaya çabalayabilir ve bu durum onlar için eğlenceli görülebilir. Başkalarının duygularını fiziksel olarak hissetmemenin yanı sıra, hoşgörü düzeyi düşük bireyler daha sınırlı yapıcı problem çözme ve ardından olumsuz sosyal davranışları daha sık gösterebilirler. Ayrıca daha az dürtü kontrolüne sahip olduklarından herhangi bir problem karşısında çabuk sinirlenebilirler ve düşük tolerans gösterebilirler (Olweus, 1993). Gini (2006) hoşgörü eğilimi yüksek gruplarda saldırgan davranışlara daha az rastlandığını belirtmiştir. Genel olarak kanıtlar, kişisel hoşgörüye ilişkin olumsuz algıların, şiddet mağduriyetini teşvik ettiğini göstermektedir (Shirley ve Cornell, 2012; Storer vd., 2017).

Özet olarak, mevcut literatür hoşgörünün zorbalık veya şiddeti önlemeye yönelik müdahaleler için kritik bir etken olduğunun altını çizse de okul ortamlarında empatik eğilim ve hoşgörü ile akran zorbalığı bağlantısı hakkında çok az şey bilinmektedir. Ayrıca ergenlik dönemi, okul temelli zorbalığı incelemek için önemli bir gelişim evresi olarak düşünülebilir. Başkalarına kıyasla kim olduklarını anlamaya çalıştıkları bir dönemde bireylerin empati ve hoşgörü gibi önemli özelliklerine katkıda bulunmak sorunların çözümüne yardımcı olur, duygusal destek sağlayabilir ve en önemlisi zorbalık davranışlarını azaltabilir. Ayrıca önceki araştırmalar göz önüne alındığında, ergenlerin cinsiyetlerine göre akran zorbalığı düzeylerinde anlamlı bir farklılaşma olabileceğini varsaydık. Bu nedenle, mevcut çalışmanın amacı ergenlerde empatik eğilim, hoşgörü ve akran zorbalığı arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu doğrultuda araştırmaya ait diğer

alt amaçlar şu şekilde sıralanabilir;

1. Ergenlerin empatik eğilim düzeyleri ile akran zorbalıkları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Ergenlerin hoşgörü düzeyleri ile akran zorbalıkları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
3. Ergenlerde akran zorbalığı cinsiyet cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Çalışmada akran zorbalığı, empatik eğilim ve hoşgörü eğilimi arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda araştırmada, ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama, en az iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkileri ve bu değişkenlerin birbirleri üzerindeki etki düzeylerini tespit etmeyi amaçlayan bir yöntemdir (Fraenkel ve Wallen, 2012).

Çalışma Grubu

Çalışmaya toplamda 372 lise öğrencisi gönüllü olarak katılmıştır. Çalışma grubuna ait demografik bilgiler Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler

Değişkenler	Demografik Özellikler	N	%
Cinsiyet	Kız	200	53.8
	Erkek	172	46.2
Okul Türü	Anadolu Lisesi	99	26.6
	Mesleki Teknik Lise	78	21
	Güzel Sanatlar Lisesi	96	25.8
	Proje İmam Hatip Lisesi	99	26.6
Sınıf	9.sınıf	105	28.2
	10.sınıf	99	26.6
	11.sınıf	88	23.7
	12.sınıf	80	21.5
	Toplam	372	100

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerden % 53.8’inin kız (n = 200), % 46.2’sinin (n = 172) erkek olduğu görülmektedir. Okul türü açısından çalışmaya farklı lise türlerinde öğrencilerin katıldığı

dikkat çekmektedir. Sınıf düzeyi açısından 9. ve 10. sınıf öğrencileri çalışmaya daha çok katılmışlardır.

Veri Toplama Araçları

Zorbalık Eğilimi Ölçeği: Zorbalık Eğilimi Ölçeği'ni Dölek (2002) geliştirmiştir. Ölçek 4'lü likert tipinde 26 maddeden oluşmaktadır (Örneğin, "Kendimden güçsüz birisine bağırarak beni rahatlatır"). Ölçeğin olumsuz yansıtmak, duygusal paylaşım eksikliği, hak görmek, üzme, güçlü olmak ve rahatsız olmamak alt boyutları bulunmaktadır. Bu araştırma için ölçeğin genel Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı .67 olarak belirlenmiştir. Ölçekten alınan puan arttıkça zorbalık eğilim düzeyi de artmaktadır.

Empatik Eğilim Ölçeği: Öğrencilerin empati eğilimlerini belirlemek için Dökmen (1988)'in ölçeği kullanılmıştır. Ölçek 5'li likert tipinde olup, 20 maddeden oluşmaktadır (Örneğin, "Başkalarının problemleri beni kendi problemlerim kadar ilgilendirir"). Mevcut çalışmada ölçeğin Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı .82 olarak saptanmıştır. Ölçekten yüksek puan almak bireylerin empatik eğilim düzeyinin arttığını göstermektedir.

Hoşgörü Ölçeği: Öğrencilerin hoşgörü düzeylerini incelemek için Çalışkan ve Sağlam (2012)'in geliştirdiği Hoşgörü Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek, 18 madde ve üç alt ölçekten (değer, kabul ve empati) oluşmaktadır (Örneğin, "Affedici bir kişiyim"). Ölçek 5'li likert şeklindedir. Bu çalışmada ölçeğin tamamı için Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı .89 olarak tespit edilmiştir. Ölçekten yüksek puan almak bireylerin hoşgörü düzeylerinin arttığı anlamına gelmektedir.

Veri Toplama Süreci

Araştırma verilerini toplamadan önce Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Etik Kurul biriminden gerekli izin alınmıştır (Tarih:02/12/2022 Sayı:13/19). Ölçeklerin okullardaki uygulaması, birinci araştırmacı tarafından yüz yüze yapılmıştır. Uygulama süreci yaklaşık iki ay sürmüştür (Mart-Nisan). Uygulamalar için okul idaresi ve öğrenci velilerinden izin istenmiştir. Ölçeklerin uygulama aşamasında birinci araştırmacı sınıflara girerek öğrencilere çalışmanın amacı hakkında bilgi vermiştir. Çalışmaya katılımın gönüllü olduğu ve kişisel değerlendirmenin yapılmayacağı ifade edilmiştir. Öğrencilerin anketleri tamamlaması yaklaşık 20 dakika sürmüştür.

Verilerin Analizi

Araştırmada ergenlerin zorbalık eğilim düzeylerinin cinsiyetlerine göre farklılaşma durumunu belirlemek için bağımsız örneklem için t-testi analizi yapılmıştır. Ergenlerin empatik eğilim, hoşgörü ve zorbalık eğilimleri arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon analizi ile saptanmıştır. Bu analizler için SPSS 22.00 programı kullanılmıştır. Çalışmanın basıklık (kurtosis), çarpıklık (skewness) değerleri ile değişkenlerin aritmetik ortalama ve standart sapma puanlarına ilişkin bilgiler Tablo 2’de verilmiştir. Analiz sonucunda çarpıklık ve basıklık değerlerinin 2 ile-2 arasında değişmesi verilerin normal dağıldığı şeklinde değerlendirilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2012).

Tablo 2. Değişkenlere İlişkin Betimsel Sonuçlar

	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	Skewness	Kurtosis
Değişkenler	İstatistik	İstatistik	İstatistik	S.H İstatistik S.H
Empatik Eğilim	61.31	10.90	-.160	.126 .034 .252
Hoşgörü	68.88	9.58	-.744	.126 2.10 .252
Zorbalık Eğilimi	54.36	9.88	.087	.126 -.111 .252

Bulgular

Ergenlerin Cinsiyetine Göre Zorbalık Eğilimlerine İlişkin Puanlarının Farklılaşp Farklılaşmadığı ile İlgili Bulgular

Ergenlerin zorbalık eğilim düzeylerinin cinsiyete göre değişimini belirlemek için bağımsız örneklem için t testi kullanılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3. Zorbalık Eğilimi Puanlarının Cinsiyete Göre t-Testi Analizi

Değişken	Cinsiyet	N	Aritmetik Ortalama	S.S	t	p
ZE	Kız	200	52.63	9.83	-3.73	.001
	Erkek	172	56.39	9.60		

N=372, *p < .05; ZE = Zorbalık Eğilimi

Tablo 3'te verilen sonuçlarda erkek öğrencilerin zorbalık eğilimi düzeylerinin kız öğrencilerle kıyaslandığında daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır ($t = -3.73; p < 0.5$).

Ergenlerin Empatik Eğilim, Hoşgörü ve Zorbalık Eğilimleri Arasındaki İlişkiler

Ergenlerin empatik eğilim, hoşgörü ve zorbalık eğilimleri arasında anlamlı ilişkinin olup olmadığını belirlemek için Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Analize ait sonuçlar Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Empatik Eğilim, Hoşgörü ve Zorbalık Eğilimi Arasındaki Korelasyon Analizi

Değişkenler	Empati	Hoşgörü
Zorbalık Eğilimi	-.28*	-.53*
Empatik Eğilim		.62*

N=372, * $p < .05$

Tablo 4 incelendiğinde ergenlerin empati eğilimleri ile akran zorbalıkları arasında negatif yönde düşük düzeyde ($r=-.28, p<.05$) anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Ayrıca ergenlerin hoşgörü düzeyleri ile akran zorbalıkları arasında negatif yönde nispeten yüksek düzeyde ($r=-.53, p<.05$) anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmada elde edilen bulgular, ergenlerin empati eğilimleri ile akran zorbalık düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir. Buna göre empati zorbalık davranışlarının olasılığını azaltmada önemli bir rol oynayabilir. Bu sonuç büyük ölçüde önceki araştırma bulgularıyla tutarlık göstermektedir (Graf vd., 2019; You vd., 2015). Örneğin, Lovett ve Sheffield (2007), çocuk ve ergenlerde duygusal empati ile saldırgan veya suçlu davranış arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulmuştur. Graf vd. (2019) empatinin geleneksel ve siber zorbalığa karşı koruyucu bir faktör olduğunu öne sürmüştür.

Zorbalar genellikle başkalarının duygularını anlamakta güçlük çektikleri için zarar verici davranışlar sergileyebilirler. Ayrıca başkalarının

onlar hakkında neler düşündüğüne ilişkin sınırlı bir içgörüyeye sahip olduklarından zorbalığa yatkınlık gösterebilirler. Buna karşılık, bazı araştırmacılar, zorbaların başkalarının duygularını anladıklarını ve bu duygulara uygun tepkiler gösterme becerisine sahip olduklarını, ancak kurbanlarına karşı empati kuramadıklarını öne sürmüşlerdir (Robson ve Witenberg, 2013). Bu nedenle başkalarının duygularını gerçekten anlamak ve bunun için çaba göstermek akran zorbalığını önlemede etkili olabilir. Empati sayesinde bireyler başkalarının duygularını daha net anlayabilirler ve daha yapıcı problem çözme ve ardından olumlu davranışlarda bulunabilirler.

Bu araştırmanın bir diğer sonucunda ergenlerin hoşgörü düzeyleri ile akran zorbalıkları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Daha önceki bulgular hoşgörü eğilimi düşük bireylerin akran zorbalığına daha fazla yatkınlık gösterdiği sonucunu desteklemektedir (García-Díaz vd., 2020; Potard vd., 2021). Örneğin Potard vd. (2021) hayal kırıklığı veya olumsuz yaşam olaylarının hoşgörü sayesinde kişilerarası saldırganlığa yol açmadığını belirtmiştir. Araştırmalar hoşgörü düzeyi düşük olan bireylerin stres oluşturan durumlar karşısında daha fazla uyarılma yaşayabileceğini göstermektedir (Karami vd., 2020; Vujanovic vd., 2011).

Hoşgörü eksikliği daha büyük bir şiddeti, kişilerarası şiddete daha yüksek bir eğilimi ortaya çıkarabilir. Özellikle, hoşgörü eksiklikleri en çok, kurbanla doğrudan teması içeren zorba bireylerin yaklaşımlarında gözlenebilir. Bu nedenle hoşgörü becerisine sahip olmak hem zorbalığın önlenmesi hem de zorbalığı motive eden ve pekiştiren seyirci davranışlarının azaltılmasını sağlayabilir. Ayrıca, hoşgörü yeteneği düşük olan ergenler, kendilerinin veya başkalarının zorbalık yanlısı davranışlarından kaynaklanan herhangi bir zarara karşı duyarsız hâle gelebilir ve zamanla daha fazla zorbalık davranışları sergileyebilir.

Son olarak bu çalışmada erkek öğrencilerin akran zorbalık düzeylerinin kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Elde ettiğimiz bu bulgu önceki çalışmalarla uyumludur (Ledwell ve King, 2015; Xie vd., 2022). Pontzer (2010), erkeklerin kadınlara göre daha yüksek bir yüzdesinin sözlü ve fiziksel zorbalık yaptığını bildirmiştir. Kim vd. (2019), siber zorbalıkta mağduriyetin sıkıntı, suçluluk, madde kullanımı ve intihar düşüncesi ile olumlu bir şekilde ilişkili olduğunu ve bu davranışlara erkeklerde daha sık rastlandığını bulmuştur. Bu sonuçlar kültürel temsiller, değerler ve sosyo-ekonomik farklılıklarla açıklanabilir (Stubbs-Richardson vd., 2018). Kızlar erkeklere kıyasla daha az ve daha yakın arkadaşlıklar kurarken, erkekler sayısal olarak daha fazla arkadaşına sahiptirler. Bu yapının

bir sonucu olarak kızlar, doğrudan şiddeti özellikle incitici olarak gördüğü için dolaylı saldırganlığı açıktan daha çok tercih edebilirler (Underwood vd., 2001). Ayrıca kızlar kendilerini diğer insanlarla ilişkileri üzerinden tanımlama eğilimindeyken, erkekler kendilerini güç açısından tanımlayabilirler. Bu nedenle, akran ilişkilerinde erkekler genellikle sorunlar karşısında daha tepkisel davranabilirler.

Bununla birlikte, bu araştırmanın bulguları bazı sınırlılıklara sahip olduğundan sonuçlar bu doğrultuda değerlendirilmelidir. Bunlardan ilki çalışma değişkenleri, öz-bildirim ölçütleri kullanılarak değerlendirilmiştir. Dolayısıyla empati, hoşgörü ve akran zorbalığı arasındaki ilişkiler hakkında nedensel çıkarımlarda bulunabilmek için boylamsal ve müdahale çalışmalarına ihtiyaç vardır. Ek olarak, bu çalışma Nevşehir’de öğretimine devam etmekte olan öğrencilerin yanıtlarıyla sınırlıdır. Bu nedenle Türkiye’de farklı bölgelerde lise öğrencileriyle yapılacak çalışmalar, empati ve hoşgörünün akran zorbalığı üzerinde pozitif etkilerinin daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacaktır.

Sonuç olarak bu çalışma, ergenler arasında empati eğilimi, hoşgörü ve akran zorbalığı ilişkilerini incelemeyi önermiştir. Ayrıca bu çalışmadan elde edilen bulgular, empati ve hoşgörünün akran zorbalığı arasındaki ilişkide önemli etkilerini göstermiştir. Empati ve hoşgörünün zorbalık üzerinde olumlu etkilerini gösteren artan araştırma kanıtları göz önüne alındığında, bu araştırma ayrıca, bu tür müdahalelerin özellikle zorba-kurbanları için yararlı olabileceğini düşündürmektedir. Okullar güçlü bir destek sistemi oluşturarak bireylerin empati ve hoşgörü becerilerini desteklemeye odaklanarak, akran grubunu hedef alan zorbalık müdahalelerini tasarlayabilir. Ayrıca, hazırlanan programların, etkililiğini değerlendirmek için yıl içerisinde gerekli sayısal verilerin toplanması önerilebilir. Ek olarak empati ve hoşgörü gelişimi üzerine duygusal ve sosyal becerilerin öğretilmesi konularında okul psikolojik danışmanları öğrencilere yönelik atölye çalışmaları ve seminerler sağlayabilir. Süreç içerisinde ebeveynlerin zorbalık olayları konusunda farkındalıklarını artırmaya ilişkin aile eğitimleri sağlanabilir. Ayrıca, akran zorbalığında cinsiyet farklılıklarına ilişkin sonuçları dikkate almak da önemlidir. Gelecekteki araştırmalar kız ve erkek çocukların yaş, sosyoekonomik durum, ebeveyn tutumları, kültür gibi farklı nitelikleri dikkate alarak zorbalık düzeylerindeki farklılaşmayı inceleyebilir.

Araştırmanın Etik Yönü

Yapılan çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Çalışmanın etik ilkelere uygunluğu Atatürk Üniversitesinin Eğitim Bilimleri Etik Kurulunun 02/12/2022 tarihinde yaptığı toplantıda aldığı 13/19 sayılı karar ile onaylanmıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı

Bu çalışmada, sonuçları veya yorumları etkileyebilecek herhangi bir maddi veya diğer asli çıkar çatışması olmadığını beyan ederiz.

Katkı Oranı Beyanı

Yazarların makaleye eşit oranda katkı sağlamış olduğunu beyan ederiz.

Kaynakça

- Arcadepani, F.B., Eskenazi, D.Y., Fidalgo, T.M., & Hong, J.S. (2021). An exploration of the link between bullying perpetration and substance use: A review of the literature. *Trauma, Violence, & Abuse*, 22(1), 207-214. <https://doi.org/10.1177/1524838019837593>
- Bradshaw, C. P., & Waasdorp, T. E. (2009). Measuring and changing a “culture of bullying.” *School Psychology Review*, 38, 356–361. <https://doi.org/10.1080/02796015.2009.12087820>
- Cohen, D., & Strayer, J. (1996). Empathy in conduct-disordered and comparison youth. *Developmental Psychology*, 32, 988–998. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0012-1649.32.6.988>
- Costa, M. R. D., Xavier, C. C., Andrade, A. C. D. S., Proietti, F. A., & Caiaffa, W. T. (2015). Bullying among adolescents in a Brazilian urban center—“Health in Beagá” study. *Revista de saude publica*, 49, 56. <https://doi.org/10.1590/S0034-8910.2015049005188>
- Espelage, D. L., & Colbert, C. L. (2015). School-based bullying: Definition, prevalence, etiology, outcomes, and preventive strategies. In *Critical issues in school-based mental health* (pp. 132-144). Routledge.
- Fekkes, M., Pijpers, F. I., Fredriks, A. M., Vogels, T., & Verloove-Vanhorick, S. P. (2006). Do bullied children get ill, or do ill children

- get bullied? A prospective cohort study on the relationship between bullying and health-related symptoms. *Pediatrics*, 117(5), 1568-1574. <https://doi.org/10.1542/peds.2005-0187>
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., & Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education* (Vol. 7, p. 429). McGraw-Hill.
- García-Díaz, V., Fernández-Feito, A., Bringas-Molleda, C., Rodríguez-Díaz, F. J., & Lana, A. (2020). Tolerance of intimate partner violence and sexist attitudes among health sciences students from three Spanish universities. *Gaceta Sanitaria*, 34, 179-185. <https://doi.org/10.1016/j.gaceta.2019.01.003>
- Gini, G. (2006). Bullying as a social process: The role of group membership in students' perception of inter-group aggression at school. *Journal of School Psychology*, 44(1), 51-65. <https://doi.org/10.1016/j.jsp.2005.12.002>
- Graf, D., Yanagida, T., & Spiel, C. (2019). Through the magnifying glass: Empathy's differential role in preventing and promoting traditional and cyberbullying. *Computers in Human Behavior*, 96, 186-195. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2019.02.007>
- Jolliffe, D., & Farrington, D.P. (2011). Is low empathy related to bullying after controlling for individual and social background variables?. *Journal of Adolescence*, 34(1), 59-71.
- Karami, A., Khodarahimi, S., Ghazanfari, F., Mirdrikvand, F., & Barigh, M. (2020). The prediction of distress tolerance based on the feeling of loneliness and self-handicapping in students. *Personality and Individual Differences*, 161, 109994. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2020.109994>
- Kim, S., Kimber, M., Boyle, M. H., & Georgiades, K. (2019). Sex differences in the association between cyberbullying victimization and mental health, substance use, and suicidal ideation in adolescents. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 64(2), 126-135. <https://doi.org/10.1177/0706743718777397>
- Lovett, B. J., & Sheffield, R. A. (2007). Affective empathy deficits in aggressive children and adolescents: A critical review. *Clinical Psychology Review*, 27(1), 1-13. doi:[10.1016/j.cpr.2006.03.003](https://doi.org/10.1016/j.cpr.2006.03.003).
- Martinez, J., Rodriguez-Hidalgo, A. J., & Zych, I. (2020). Bullying and cyberbullying in adolescents from disadvantaged areas: Validation of questionnaires; prevalence rates; and relationship to self-esteem, empathy and social skills. *International Journal of Environmental*

- Research and Public Health*, 17(17), 6199.
<https://doi.org/10.3390/ijerph17176199>
- Menesini, E., & Salmivalli, C. (2017). Bullying in schools: The state of knowledge and effective interventions. *Psychology Health & Medicine*, 22(1), 240-253.
<https://doi.org/10.1080/13548506.2017.1279740>
- Olweus, D. (1993). *Bullying at school: What we know and what we can do*. Blackwell
- Polat, F., & Sohbet, R. (2020). Ortaöğretim öğrencilerinde akran zorbalığı. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 15(2), 41-51.
- Potard, C., Pochon, R., Henry, A., Combes, C., Kubiszewski, V., & Roy, A. (2021). Relationships between school bullying and frustration intolerance beliefs in adolescence: A gender-specific analysis. *Journal of Rational-Emotive & Cognitive-Behavior Therapy. Advance Online Publication*. <https://doi.org/10.1007/s10942-021-00402-6>
- Pouwels, J.L., Lansu, T.A., & Cillessen, A.H. (2016). Participant roles of bullying in adolescence: Status characteristics, social behavior, and assignment criteria. *Aggressive behavior*, 42(3), 239-253.
<https://doi.org/10.1002/ab.21614>
- Przybylski, A.K., & Bowes, L. (2017). Cyberbullying and adolescent well-being in England: a population-based cross-sectional study. *The Lancet Child & Adolescent Health*, 1(1), 19-26.
[https://doi.org/10.1016/S2352-4642\(17\)30011-1](https://doi.org/10.1016/S2352-4642(17)30011-1)
- Reardon, B. A. (2000). *Hoşgörü: barışa açılan kapı* (2. Bs.) (T. Asrak Hasdemir ve N. Ziyal, Çev.). UNESCO Yayınları.
- Robson, C., & Witenberg, R. T. (2013). The influence of moral disengagement, morally based self-esteem, age and gender on traditional bullying and cyberbullying. *Journal of School Violence*, 12(2), 211-231. <https://doi.org/10.1080/15388220.2012.762921>.
- Rodriguez-Hidalgo, A. J., Solera, E., & Calmaestra, J. (2018). Psychological predictors of cyberbullying according to ethnic-cultural origin in adolescents: a national study in Spain. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 49(10), 1506-1522.
<https://doi.org/10.1177/0022022118795283>

- Salmivalli, C., & Peets, K. (2018). Bullying and victimization. In *Handbook of peer interactions, relationships, and groups* (Eds. K. Rubin, W. Bukowski, & B. Laursen). Guilford Press.
- Salmivalli, C., Laninga-Wijnen, L., Malamut, S.T., & Garandeau, C.F. (2021). Bullying prevention in adolescence: Solutions and new challenges from the past decade. *Journal of Research on Adolescence*, 31(4), 1023-1046. <https://doi.org/10.1111/jora.12688>
- Schneider, S. K., O'donnell, L., Stueve, A., & Coulter, R. W. (2012). Cyberbullying, school bullying, and psychological distress: A regional census of high school students. *American Journal of Public Health*, 102(1), 171-177.
- Segura, L., Estévez, J. F., & Estévez, E. (2020). Empathy and emotional intelligence in adolescent cyberaggressors and cybervictims. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(13), 4681. <https://doi.org/10.3390/ijerph17134681>
- Shirley, E. L., & Cornell, D. G. (2012). The contribution of student perceptions of school climate to understanding the disproportionate punishment of African American students in a middle school. *School Psychology International*, 33(2), 115-134. <https://doi.org/10.1177/0143034311406815>
- Smith, R.L., & Rose, A.J. (2011). The “cost of caring” in youths’ friendships: Considering associations among social perspective taking, co-rumination, and empathetic distress. *Developmental Psychology*, 47, 1792–1803. <https://doi.org/10.1037/a0025309>.
- Storer, H. L., Casey, E. A., & Herrenkohl, T. I. (2017). Developing “whole school” bystander interventions: The role of school-settings in influencing adolescents responses to dating violence and bullying. *Children and Youth Services Review*, 74, 87-95. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2017.01.018>
- Stubbs-Richardson, M., Sinclair, H. C., Goldberg, R. M., Ellithorpe, C. N., & Amadi, S. C. (2018). Reaching out versus lashing out: Examining gender differences in experiences with and responses to bullying in high school. *American Journal of Criminal Justice*, 43, 39-66. <https://doi.org/10.1007/s12103-017-9408-4>
- Tural Hesapçioğlu, S., & Yeşilova, H. (2015). Lise öğrencilerinin zorbalığa ve zorbalara ilişkin duyguları, düşünceleri ve tutumları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 16(4), 284-293.

- Underwood, M., Galen, B., & Paquette, J. (2001). Top ten challenges for understanding gender and aggression in children: Why can't we all just get along? *Social Development*, 10, 248–266. <https://doi.org/10.1111/1467-9507.00162>
- Van Lissa, C. J., Hawk, S. T., Branje, S., Koot, H. M., & Meeus, W. H. J. (2016). Common and unique associations of adolescents' affective and cognitive empathy development with conflict behavior towards parents. *Journal of Adolescence*, 47, 60–70. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2015.12.005>.
- Van Noorden, T. H. J., Haselager, G. J., Cillessen, A. H. N., & Bukowski, W. M. (2015). Empathy and involvement in bullying in children and adolescents: A systematic review. *Journal of Youth and Adolescence*, 44(3), 637–657. <https://doi.org/10.1007/s10964-014-0135-6>
- Van Ryzin, M. J., & Roseth, C. J. (2019). Effects of cooperative learning on peer relations, empathy, and bullying in middle school. *Aggressive Behavior*, 45(6), 643–651. <https://doi.org/10.1002/ab.21858>
- Vujanovic, A. A., Bernstein, A., & Litz, B. T. (2011). Traumatic stress. In, *Distress tolerance: Theory, research, and clinical applications* (Eds. M. J. Zvolensky, A. Bernstein, & A. A. Vujanovic) (126–148). Guilford Press
- Xie, Y., Wang, X., Wang, X., & Liu, L. (2022). Gender differences in the effects of BMI on school bullying and victimization in China: comparing normal weight, underweight and overweight secondary school students. *Children*, 9(9), 1388. <https://doi.org/10.3390/children9091388>
- You, S., Lee, J., Lee, Y., & Kim, A. Y. (2015). Bullying among Korean adolescents: The role of empathy and attachment. *Psychology in the Schools*, 52(6), 594–606. <https://doi.org/10.1002/pits.21842>.
- Zych, I., Ttofi, M. M., & Farrington, D. P. (2019). Empathy and callous–unemotional traits in different bullying roles: A systematic review and meta-analysis. *Trauma, Violence & Abuse*, 20, 3–21. <https://doi.org/10.1177/1524838016683456>

Examining the Relationships Between Peer Bullying, Empathic Tendency, and Tolerance in Adolescents

Extended Abstract

Introduction

Adolescence is a developmental stage in which many psychological and physical changes are experienced (Koç, 2004). This period is a transition period not only physically, but also both psychologically and socially (Yavuzer, 2019). In addition to these developments, it is also known that personality and self-consciousness are formed. For this reason, adolescence can be seen as a critical phase that affects the life of the individual in many ways.

However, adolescence is a period in which the level of dependency on parents decreases, more time is spent with peers, and ties with the outside world are discovered (Pouwels et al., 2016). On the other hand, bullying among young people in this period of discovery continues to be a global problem. A previous study showed that the prevalence of cyberbullying among adolescents was 30.8% (Costa et al., 2015). A recent study reported that 36% of women and 24% of men have been bullied regularly (Przybylski and Bowes, 2017).

Bullying is typically defined as the repeated intentional hurting of someone weaker or less powerful (Salmivalli & Peets, 2018). Bullying can be direct, such as physical or verbal attacks, indirect such as social exclusion and rumor spreading, or online (Salmivalli et al., 2021). Although research has identified different types of bullying, bullying victimization during the teenage years can become a serious mental health problem with an increased risk of physical, cognitive, and mental health problems. Adolescents exposed to peer bullying may show higher depression, anxiety, and suicidal tendencies (Espelage & Colbert, 2015; Schneider et al., 2012). In addition, victimized adolescents are more likely to experience difficulties in academic performance and not attend school regularly (Bradshaw & Waasdorp, 2009). In addition to these results, studies have shown that exposure to peer bullying is closely associated with substance use, physical health symptoms, increased aggression, and decreased self-esteem (Arcadepani et al., 2021; Fekkes et al., 2006; Menesini & Salmivalli, 2017).

Bully individuals may display an impaired ability to share the emotional states of others. Empathy is generally characterized as the ability to understand and share the emotional state of another (Cohen & Strayer, 1996). Empathy can be evaluated in two different dimensions: feeling the emotions of others (emotional empathy) and understanding (cognitive empathy). Previous research has provided substantial evidence that bullies have significantly lower levels of empathy than their non-bullying peers (Jolliffe & Farrington, 2011; Zych et al., 2019). Indeed, the results of previous studies have shown that higher levels of empathy contribute to

the ability to establish healthier relationships with parents and peers (Smith & Rose, 2011; Van Lissa et al., 2016).

On the other hand, tolerance can be defined as a functional communication process that includes mutual understanding and people approach each other with respect (Reardon, 2000). Tolerance as an important personal value in relationships with peers in school environments can be effective in preventing bullying behaviors. Bullying individuals may show their power to others and try to control them, and this may seem amusing to them. In addition, since they have less impulse control, they get angry quickly in the face of any problem and have a low tolerance (Olweus, 1993). Gini (2006) stated that aggressive behaviors are less common in groups with a high tolerance tendency. Overall, the evidence shows that negative perceptions of self-indulgence encourage victimization of violence (Shirley & Cornell, 2012; Storer et al., 2017). The aim of this study is to examine the relationship between empathic tendency, tolerance, and peer bullying in adolescents.

Method

The study, examining the relationships between peer bullying, empathic tendency, and tolerance. In this context, the relational survey model was used in the research. Relational screening is a method that aims to determine the relationships between at least two or more variables and the effect levels of these variables on each other (Fraenkel & Wallen, 2012). In this study, the participants consisted of 372 students studying in the 9th, 10th, 11th, and 12th grades. Ethics committee approval was first obtained to collect the research data (Atatürk University Educational Sciences Ethics Committee Unit, 02/12/2022 dated 13/19). The scales were applied face-to-face by the first researcher in schools. Permission has been requested from the school administration and the parents of the students for the applications. During the application phase of the scales, the first researcher entered the classrooms and informed the students about the purpose of the study. It was stated that participation in the study was voluntary and no personal evaluation would be made. In the study, t-test analysis was performed for independent samples to determine the differentiation status of adolescents' bullying tendency levels according to their genders. Relationships between empathic tendencies, tolerance, and bullying tendencies of adolescents were determined by Pearson correlation analysis. SPSS 22.00 program was used for these analyses.

Discussion and Conclusion

The findings of this study showed that there is a significant negative correlation between the empathy tendencies of adolescents and their peer bullying levels. Accordingly, empathy can play an important role in reducing the likelihood of bullying behaviors. This result is largely consistent with previous research findings (Graf et al., 2019; You et al., 2015). For example, Lovett and Sheffield (2007) found a negative significant relationship between emotional empathy and aggressive or criminal behavior in children and adolescents. Graf et al. (2019) suggested that empathy is a protective factor against traditional cyberbullying.

Another result of this study revealed that there is a negative significant relationship between the tolerance levels of adolescents and their peer bullying. Previous findings support the conclusion that individuals with low tolerance tendencies are more prone to peer bullying (García-Díaz et al., 2020; Potard et al., 2021). For example, Potard et al. (2021) stated that disappointment or negative life events do not lead to acts of interpersonal aggression thanks to tolerance. Studies show that individuals with low tolerance levels may experience more arousal in the face of stressful situations (Karami et al., 2020; Vujanovic et al., 2011).

Finally, in this study, it was determined that the peer bullying levels of male students were higher than that of female students. This finding is consistent with previous studies (Ledwell & King, 2015; Xie et al., 2022). Pontzer (2010) reported that a higher percentage of men than women engage in verbal and physical bullying. Kim et al. (2019) found that victimization in cyberbullying was positively associated with distress, guilt, substance use, and suicidal ideation, and these behaviors were more common in males. These results can be explained by cultural representations, values, and socio-economic differences (Stubbs-Richardson et al., 2018). Girls have fewer and closer friendships than boys, while boys have numerically more friends. As a result of this structure, girls may prefer indirect aggression over open, as they see direct violence as particularly hurtful (Underwood et al., 2001). Also, while girls tend to define themselves through their relationships with other people, boys define themselves in terms of power. Therefore, in peer relationships, men can often be more reactive to problems.